

Funktionsrättspodden

Säsong 3, avsnitt 4:

[Musik]

Salina: Hej och välkomna tillbaka till Funktionsrättspodden! Med mig, Salina Debessay.

Johanna: Och mig, Johanna Sommansson.

Salina: Den här podden är ju för dig som antingen har erfarenhet av att leva med en normbrytande funktionsvariation, eller dig som är engagerad i en förening som driver funktionsrättsfrågor. Men också dig som är intresserad av funktionsrättsfrågor och ett samhälle för alla.

Johanna: Javisst. Och sist pratade vi om att det är regionvalår i år, och avsnitten följer våra viktigaste valfrågor. Idag kommer vi att diskutera arbetsmarknaden, universella arbetsplatser där alla kan arbeta, och även något som börjar bli rutin och välbekant för er som följer oss på olika ställen. Jag pratar såklart om FKB –

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning. Som sagt, idag kommer vi prata om förutsättningar för en arbetsmarknad för alla. Vi börjar med ett grundläggande dokument för oss som vi arbetar utifrån, nämligen konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 27 fastslås rätten till arbete på lika villkor. Artikel 27 säger att staten ska främja insatser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna finna, få, behålla och återgå till en anställning. Arbete eller meningsfull sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att kunna vara delaktig i samhället idag.

Salina: Arbete är ju en viktig del till att vara delaktig i samhället, ha sin egen försörjning och få nyttja sina demokratiska och mänskliga rättigheter. Ett arbete kan vara utvecklande, ge kunskap och struktur i vardagen. Ett arbete kan också skapa mening, tillhörighet, känsla av sammanhang, samtidigt som det också kan motverka utanförskap. Ett arbete är också en inkomst och det skapar förutsättningar för självständighet, som många kan tycka är väldigt viktigt. Jag tänker att vi börjar med att titta på lite siffror. Statistiska centralbyrån släpper årligen sin rapport, situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar. Den senaste rapporten släpptes 2021, och siffrorna berättar att omkring 16 procent i åldern 16 till 64 år har en funktionsnedsättning i Sverige. Det motsvarar drygt en miljon personer, och bland personer med funktionsnedsättning bedömer 42 procent att funktionsnedsättningen medför en nedsatt arbetsförmåga.

Den delen av befolkningen som antingen är sysselsatt eller arbetslös kallas för arbetskraft. I befolkningen, specifikt åldern 16 till 64, tillhör 85 procent arbetskraften under 2021. För personer med funktionsnedsättning är andelen lägre, det ligger på 79 procent. Både bland personer med funktionsnedsättning som befolkningen i stort, är andelen kvinnor i arbetskraften lägre än andelen män. Andelen sysselsatta är lägre bland personer med funktionsnedsättning än i övriga befolkningen. Bland personer med funktionsnedsättning är sysselsättningsgraden 71 procent, och i övriga befolkningen är den 79 procent. Både bland personer med funktionsnedsättning som i övriga befolkningen, är andelen sysselsatta kvinnor lägre än andelen män. Det här var ett gäng siffror och en liten bakgrundskoll av hur det ser ut nationellt. I dagens avsnitt ska vi gå närmare in på hur Region Stockholm arbetar för att skapa arbete och sysselsättning för personer med funktionsnedsättning.

Johanna: Ja, precis. Vilka möjligheter skapar Region Stockholm för oss med normbrytande funktionalitet, som behöver stöd för att komma ut i arbete och sysselsättning? Och hur ska det bli bättre? Vi har identifierat tre problem med arbetsmarknaden i regionen. Det första är rekryteringsprocessen, och det andra är arbetsplatsernas otillgänglighet. Det tredje är svårigheten att kunna resa till sitt arbete med allmän eller särskild kollektivtrafik. Finns det planer på att den som har arbete eller utbildningsinsats som ska leda till arbete, att i större utsträckning få utökade resor med färdtjänst till arbetet? Möjligheterna begränsas när färdtjänstresorna inte räcker till för många, och med kollektivtrafiken kan resandet bli otryggt. Till exempelvis utan pendeltågsvärddar eller när de nya upphandlade båtarna är små. Hur ska resandet kunna möjliggöra att resa till arbete? Och hur ska regionen kunna tillgängliggöra alla sina arbetsplatser enligt principen om universell utformning? Dessa frågor kommer vi ta med oss i podden idag, så stanna kvar! Du lyssnar på Funktionsrättspodden – en podd från Funktionsrätt Stockholms län.

Salina: Ja, Johanna. Jag tror att det kan finnas lyssnare som kanske har frågor redan nu, och dels kanske man undrar vilka båtar det är du pratar om. Men också om du kan berätta lite mer om principen om universell utformning.

Johanna: Åh vad bra att du ställer frågan, Salina. Det är såhär att Stockholms skärgård är ju dels Sveriges största skärgård, men den är också unik i sitt slag i Europa med en stor fastboende befolkning, och även samhällsservice på öarna. För att bibehålla den fastboende befolkningen behöver vi tillgängliga båtar i pendelbåtstrafiken som möjliggör en kollektivtrafik till sjöss, som vi har här i Stockholmsregionen. Det är en del av regionens uppdrag att bibehålla

vår levande skärgård, och vi kräver att den är tillgänglig. När det kommer till din andra fråga om universell utformning, det är en modell för hur arbetsplatser blir mer inkluderande och får ökad tillgänglighet. Modellen utvecklades genom ett projekt i samverkan mellan flera aktörer, bland annat Funktionsrätt Sverige var med och tog fram den här. Så universell utformning av arbetsplatser handlar dels om den fysiska utformningen, om den sociala miljön, organiseringen, ledarskapet samt rekryteringen och kompetensförsörjningen. Utgångspunkten är att skapa arbetsplatser där olikheter i form av till exempel funktionsnedsättning, ohälsa eller lägre språkkunskaper ryms och tas tillvara. Begreppet universell utformning kommer från vår konvention – konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Salina: Bra att du förtydligar! Nu är det nämligen dags att gå vidare till nästa del i dagens podd.

[Musik]

Salina: Ja, idag har vi som vanligt bjudit in en gäst till podden. Idag är det ingen mindre än Gustav Hemming. Hej Gustav Hemming och välkommen till Funktionsrättspodden! Du är ju tillväxt, samhällsplanerings- och skärgårdsregionråd på Region Stockholm. Vi tänkte att du får inleda med att berätta lite om din roll och ditt ansvar i Region Stockholm.

Gustav: Tack för att jag får vara med i er podd! Min roll är att vara regionråd för tillväxtfrågor, samhällsplaneringsfrågor och skärgårdsfrågor. Där ligger också sjötrafiken i kollektivtrafiken. I det här uppdraget har jag bland annat som fokus att hjälpa Stockholmsregionens kompetensförsörjning om matchningen på arbetsmarknaden, och även att påverka hur våra stadsmiljöer och hur vår infrastrukturplanering ska se ut. Det ska dock sägas att när det gäller de här frågorna, är det inte Region Stockholm som ensamt råder över frågorna. Utan det är oftast kommunerna som har makten på marken. Vår roll är att främja, facilitera och ge en gemensam riktning i arbetet, försöka få oss att tillsammans bli så kraftfulla i samhällsförändringar som möjligt. Region Stockholm kan här bidra med olika processer, till exempel länsplan för transportinfrastruktur och olika projekt, kompetensråden, basaren som faktiskt är Sveriges största kompetensmessa, och genom vår kollektivtrafik och sjukvård.

Salina: Tack Gustav för bakgrunden om din roll och det ansvaret som ni har på Region Stockholm! Vi skulle vilja inleda med att ställa frågan om vår FKB-handbok – Funktionsrättskonsekvensbeskrivning.

Hur ser du på användbarheten av den här handboken i Region Stockholm?

Gustav: Jag tycker att den verkar vara väldigt användbar. Jag tycker den är pedagogiskt uppbyggd och den tror jag kan vara litegrann som en ögonöppnare för människor som inte är välorienterade i funktionsrättsperspektivet, av hur mångfacetterat funktionsrättsperspektivet faktiskt är. I Region Stockholm arbetar vi ju väldigt nära intresseorganisationer i relevanta beslut, och som ni säkert vet så ger vi över 60 miljoner kronor per år till just patientorganisationer och intresseorganisationer. För att de här organisationerna ska hjälpa oss att bättre tillvarata funktionsrättsliga perspektiv i våra beslut. Sedan ska vi även komma ihåg att Region Stockholm har en hållbarhetsstrategi, ganska nyantagen, som vi måste följa i våra beslut. Så där är social hållbarhet en viktig faktor, och i social hållbarhet inkluderas delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Det är också tydligt beskrivet att Region Stockholm ska bidra till ökad inkludering i samhället, till exempel genom universell utformning av produkter i tjänster och miljöer. Så det är jätteviktigt att vi har med oss det här perspektivet och aktivt arbetar mot olika former av diskriminering. Det är någonting som vi måste följa i våra beslut.

Johanna: Tack Gustav för att du lyfte vikten av vår FKB-handbok! Vi betonar ofta i vår samverkan att FKB behövs för att komplettera de sociala hållbarhetsbeskrivningarna som görs inom regionen på området social hållbarhet, vilket är ett mycket viktigt område. Det här leder in oss till nästa fråga: Kan du beskriva kortfattat, vad är RUFSS 2050? Och hur ser funktionsrättsperspektivet ut i denna? Vilka möjligheter ser du att en FKB kan bidra med till att uppfylla målen i RUFSS 2050?

Gustav: RUFSS 2050, eller den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen som den egentligen heter, är Region Stockholms bibel för den långsiktiga utvecklingen i hela vår region. Den pekar ut riktningen för en massa olika sakområden för att säkerställa att rätt saker initieras i närtid, för att långsiktiga mål och största regionala nytta ska uppnås till 2050. Hållbarhetsperspektivet, både den ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarheten, är väldigt centrala i den här utvecklingsplanen. Här finns till exempel övergripande mål kring bostadsbyggande, bebyggelseutveckling, kollektivtrafik och andra trafiksystem, kompetensförsörjning, näringslivsfrågor och andra strategier för att Stockholmsregionen ska utvecklas hållbart. I processen med att ta fram en ny RUFSS... Vi ska ta fram en ny regional utvecklingsplan med start faktiskt redan i år, men framför allt under kommande år, det bygger på dialog – dialog med kommuner, dialog

med intresseorganisationer, till exempel funktionsrättsrörelsens intresseorganisationer med näringslivet. Det bygger också på att man tar fram en massa analyser över Stockholmsregionens utveckling och hur man ska nå målen. Jag förutsätter ... Jag tycker att det kan förutses, och det kommer absolut vara så att funktionsrättsrörelsens organisationer kommer att ha en roll i det här arbetet. Dialog med funktionsrättsrörelsen kommer att vara en del i det.

Johanna: Tack för det svaret! Javisst ska vi i funktionsrättsrörelsen ha en roll i detta arbete.

Salina: Nästa fråga handlar om självständighet och trygghet i resandet. Vi på Funktionsrätt Stockholms län har ju sett exempel på otrygga lösningar, som till exempel att slopa pendeltågsvärdarna som är ett väldigt aktuellt exempel just nu. Det som har beslutats är att pendeltågsvärdar ska plockas bort från pendeltåg. Ett mänskligt möte med pendeltågsvärd och förare eller annan kringpersonal kan vara avgörande för att skapa trygghet i kollektivtrafikens miljöer. Vi undrar då: Hur ska tryggheten och det självständiga resandet säkras för oss i Region Stockholm i framtiden?

Gustav: När kontrollanter och annan personal får ett annat uppdrag än att köra buss och tåg, så kan de ju i stället fokusera på att hjälpa passagerare. Sedan handlar det inte allt heller om ett möte med människor, även om jag tror att det är viktigt. Utan trygghet och tillgänglighet handlar också om att saker och ting fungerar. Jag menar om rulltrappan, hissen, appar och spärrar fungerar ordentligt blir det både säkrare och tryggare för alla. Jag kan konstatera att det här att få en tillgänglig och trygg kollektivtrafik är ett långsiktigt arbete. Men det arbetas hårt med det, och jag kan se på listor över åtgärder som görs, som görs väldigt mycket. Men det kommer säkert att ta ett tag innan alla miljöer är fullt tillgänglighetsanpassade. Sedan vill jag lägga till att jag tror att sättet vi bygger Stockholmsregionens trafiksystem och samhällsbyggnad på, kan vara en nyckel till att både nå bättre tillgänglighet och delaktighet, inte minst ur ett funktionsrättsperspektiv, och den gröna hållbarheten. Här tycker jag staden Toyama i Japan är väldigt spännande, där man har byggt eller planerat staden utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Men som en konsekvens har man också fått en mycket större miljömässig och klimatmässig hållbarhet.

Salina: Tack! Ja, vi tycker att du säger någonting intressant här i ditt svar. För när vi pratar om en funktionsrättskonsekvensbeskrivning så ligger mycket fokus på att göra rätt från början. Precis som du säger så ska ju rulltrappor, appar och hissar fungera för alla. Där tänker vi att det är viktigt att man säkerställer att det fungerar innan man plockar

bort viktig kringpersonal i trafiken, vilket inte riktigt är fallet i den här situationen med pendeltågsvärdarna. Så vi ser fram emot att följa hur den här frågan följs upp innan det här beslutet kan komma att bli verklighet. Jag tycker verkligen att det var ett intressant exempel som du lyfter med Toyama i Japan. Det ska vi verkligen kika närmare på, eller vad säger du Johanna?

Johanna: Ja, verkligen. Och det tar mig vidare till nästa fråga som handlar om grön mobilitet. Grön mobilitet innebär att vi stockholmare vill kunna förflytta oss utan att det ska skapa en så stor miljöpåverkan, som både kollektivtrafiken och våra egna motorburna fordon innebär. Så grön mobilitet är något som förespråkas i RUFS 2050, och vi undrar hur hänsyn ska tas till våra eldrivna hjälpmedel, som vi gärna vill använda på cykelstråk i stadsbebyggelsen. Hur har ni tänkt på tillgängligheten för permobiler och eldrivna specialcyklar i planeringen av de här cykelstråken?

Gustav: Det finns faktiskt en stark synergi mellan det som behövs för ökad cykling, och det som behövs för bättre tillgänglighet. Region Stockholm arbetar utifrån en regional cykelplan, som pekar ut ett prioriterat nät av regionala cykelstråk. De här cykelstråken ska hålla en hög standard, och därför finns ett antal utformningsprinciper framtagna kring till exempel beläggning, bredd, lutning och liknande saker. Den här infrastrukturen underlättar ju faktiskt i takt med att den kommer på plats, också för eldrivna permobiler och specialcyklar. Jag tänker mig att inte minst bredden på cykelbanorna är en viktig faktor. Sedan är det generellt sett så att skapar vi bättre cykelinfrastruktur i Stockholmsregionen och i kommunerna, är det också någonting som separerar trafikslagen bättre från varandra, vilket också gör det tryggare och mera funktionssäkert för de som kanske inte har en permobil, men som kanske ser dåligt eller har svårt att värja sig i för stökiga trafikmiljöer. En bra trafikinfrastruktur för cykel innebär att det blir färre cyklar på trottoarer eller färre farliga möten mellan olika trafikslag, och det är bra också ur ett funktionsrättsperspektiv.

Johanna: Tack Gustav! Vi ses i cykelbanan.

Salina: Ja, och nästa fråga handlar om delaktighet i samhällslivet. Att delta i samhällsgemenskapen genom arbete eller meningsfull sysselsättning är ju en mänsklig rättighet. Det står i funktionsrättskonventionen att alla har rätt till en meningsfull sysselsättning, och vi undrar: Hur ser dina visioner för regionens kapacitet att skapa ett bra och rikt arbetsliv för personer med funktionsnedsättning? Vi har också identifierat ett problem med rekryteringsprocessen, och därför undrar vi hur HR-personal kan få

god kunskap om att rekrytera efter personlig kompetens i första hand, i stället för funktionsnedsättning?

Gustav: Det är ett stort problem att arbetslösheten bland personer med funktionshinder är mycket högre än för genomsnittet på den svenska arbetsmarknaden, och dessutom har ju läget försämrats under de senaste decennierna. Som Sveriges största arbetsgivare är det viktigt att Region Stockholm tar tag i taktpinnen och är ett föredöme, och inte ett släpkanke när det gäller att motverka all form av diskriminering. Men också att inte bara stanna vid att motverka diskriminering, utan att också arbeta aktivt med en inkluderande rekrytering. Det handlar om att bland annat – precis som ni skriver i er fråga – rekryterare och medarbetare måste få kunskap både om de strategier och policys som Region Stockholm redan har instiftat, och att man följer dem till punkt och pricka. Men det handlar också om att sprida kunskap om att funktionshinder är någonting väldigt mångsammansatt. Att man är rörelsehindrad behöver ju inte hindra en person i ett intellektuellt yrke, och att ha ett kognitivt funktionshinder behöver inte vara hindrande i ett fysiskt arbete och så vidare. Den här kunskapen behöver bli bättre, och Region Stockholm ska vara en öppen, jämlik och trygg arbetsplats där kompetens och kunskap går före allt annat.

Johanna: Tack Gustav! Vi på Funktionsrätt Stockholms län hjälper gärna till fortsatt med utbildningsinsatser, så att HR-personalen och medarbetarna på Region Stockholm bibehåller sin kunskap och att den uppdateras kontinuerligt. Nu ska vi gå över till att prata om arbetsmarknadens brister. Den första som vi nämnde är rekryteringsprocessen. Men den andra är arbetsplatsernas otillgänglighet, och den tredje är svårigheten att kunna resa till sitt arbete med den allmänna eller den särskilda kollektivtrafiken. Vi undrar: Finns det planer på att tilldela den som har arbete eller utbildningsinsats som ska leda till arbete, att denna i större utsträckning kan få utökade resor med färdtjänst till arbetet? Möjligheterna begränsas när färdtjänstresorna inte räcker till för många, och det här är ju välkänt för dig. Vi har identifierat att med kollektivtrafiken kan resandet bli otryggt, till exempel utan pendeltågsvårdar och kringpersonal. Så hur ska resandet kunna möjliggöra att kunna resa till arbetet? Och hur ska regionen dessutom kunna tillgängliggöra sina arbetsplatser enligt principen om universell utformning? En tudelad fråga till dig Gustav.

Gustav: Principen när det gäller tilldelning av färdtjänstresor är att man ska ha rätt till extra resor till arbete eller skola utifrån det enskilda behovet. Sedan finns det undantag och kriterier här som gör att det inte alltid är helt heltäckande. Ett exempel är väl folkhögskolestudier. Men det finns flera aspekter som man behöver

beakta, och flera utmaningar för färdtjänsten som också är viktiga att ta tag i. Det är ju så att vi idag har ont om bilar och förare i systemet, så att ökad tillgänglighet skulle till och med kunna leda till förseningar och att det blir sämre kvalitet för de resor som redan idag bedrivs. Så för Centerpartiets del lägger vi just nu fokus på kvalitetshöjande insatser, men vi vill också pröva ökad valfrihet i färdtjänstsystemet under nästa mandatperiod, och även att då stärka i kvalitetsmått och möjligheten att jämföra olika färdtjänstutövare.

Johanna: Tack Gustav! Nu har vi kommit till den sista frågan: arbetsmarknad för alla. Hur ska arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning förbättras och öppna upp nya möjligheter till ett långt och rikt arbetsliv, som skapar delaktighet och gemenskap för våra medlemmar? Ett exempel på en åtgärd som vi välkomnar är att en av våra medlemsföreningar, HRF – Hörselskadades riksförbund, har nyligen fått nytt anslag om tolk i arbetslivet. Finns det ytterligare förslag på åtgärder som kan gynna våra grupper? Och vad är din vision för regionens ansvar att möjliggöra och se kompetenser hos dessa medborgare, i stället för att se hindren?

Gustav: Jag tror att det först och främst handlar om tre saker. Det handlar om att hindra diskriminering, att arbetsgivare inte diskriminerar. Det handlar också om att arbetsgivare har goda kunskaper om vad funktionshinder faktiskt är, och att ett visst funktionshinder inte behöver vara ett hinder i en viss arbetsuppgift eller för en viss befattning. Slutligen handlar det också om hjälpmedel, att det ska vara lätt för arbetsgivare att snabbt få de hjälpmedel som krävs på plats på sin arbetsplats, när man anställer en person med funktionshinder. Ja, min bedömning är att det saknas en bra regional bild om bra regional strategi, som samlar arbetsgivarna och funktionsrättsrörelsen kring hur vi ska få olika arbetsgivare i Stockholmsregionen att ha rätt kunskaper inom det här området, och få hela systemet att fungera. Det är någonting som jag tänker överväga om vi skulle kunna göra någonting åt under nästa mandatperiod.

Salina: Stort tack Gustav Hemming för att du har medverkat i Funktionsrättspodden, och för att du tar med de perspektiv och frågor som vi bevakar i din vardag!

Gustav: Tack så jättemycket för att jag fick vara med och prata om de här viktiga frågorna!

[Musik]

Salina: Vi tänkte avsluta podden med ett tips. Idag har vi pratat mycket om rättigheter kopplat till arbetsmarknaden, men det finns många andra rättigheter som kan vara svårt att hålla koll på och

navigera kring. Därför vill vi idag tipsa våra lyssnare om ett projekt som just nu drivs av Funktionsrätt Sverige, en samarbetsorganisation inom funktionsrätt likt oss, men som drivs på nationell nivå. De har ett projekt som just nu pågår med stöd från Arbetsfonden, som heter Funktionsrättsbyrå. Fokus med det här projektet är att stärka vuxna med funktionsnedsättning att tillvarata sina rättigheter. Till Funktionsrättsbyrå kan du som är vuxen och har en funktionsnedsättning ringa för att få rådgivning. Hos de arbetar två rådgivare med kompetens inom socialt arbete och juridik. De kan informera dig om rättigheter och funktionsrätt. De kan hjälpa till att prioritera problem och stödja i att förstå beslut och dokument från myndigheter. De har inte möjlighet att träffa dig eller vara ombud i processer, men kan hjälpa till att guida dig vidare. Mer information om Funktionsrättsbyrå finns att läsa om på Funktionsrätt Sveriges hemsida som heter funktionsratt.se. Våra kanaler och sociala medier når du som vanligt, precis på samma namn som vår förening, Funktionsrätt Stockholms län. Vi finns på Instagram, Facebook och har en hemsida.

Johanna: Nu är det dags att runda av för idag. Tack för att du har lyssnat på Funktionsrättspodden! Det är en podd från Funktionsrätt Stockholms län. Med mig Johanna Sommansson.

Salina: Och mig Salina Debessay. Hej då!

Johanna: Hej då!

[Musik]